

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 350

Sukces w zarządzaniu kadrami

Różnorodność w zarządzaniu

kapitałem ludzkim –

podejścia, metody, narzędzia

Problemy zarządczo-psychologiczne

Redaktorzy naukowci

Marzena Stor

Agnieszka Fornalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Teresa Zielińska
Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz
Korekta: K. Halina Kocur
Łamanie: Małgorzata Czupryńska
Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:
www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,
w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,
The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon
http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192
ISBN 978-83-7695-497-4

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:
EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	9
Grażyna Bartkowiak: Postawy pracodawców i kadry kierowniczej wobec zatrudniania pracowników wiedzy 65 plus.....	13
Jolanta Bartkowiak-Stawska: EVP na przykładzie Orange Polska S.A.	26
Bogna Bartosz: Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR) z perspektywy pracowników.....	35
Agata Borowska-Pietrzak: Pomiar poczucia satysfakcji zawodowej. Wyniki badań pilotażowych	46
Urszula Bukowska: Socjalizacja pracowników w warunkach różnorodności kulturowej.....	63
Joanna Cewińska, Anna Krasnova: Grywalizacja w rozwoju i edukacji – szanse i zagrożenia	73
Małgorzata Chrupała-Pniak, Damian Grabowski: Motywacyjne i organizacyjne predyktory zaangażowania pracowników	82
Marek Kalinowski, Emilia Dobrowolska: Strategiczne gry szkoleniowe jako narzędzie kształtowania kompetencji menedżerskich	93
Katarzyna Durniat: Edukacja pracowników w zakresie świadomości i interwencji antymobbingowej.....	105
Agnieszka Fornalczyk: Sposoby reagowania menedżerów na feedback podwładnych – raport z badań.....	115
Katarzyna Gajek: Zarządzanie różnorodnością w polskich organizacjach....	127
Milena Gojny-Zbierowska: Postrzegane wsparcie organizacyjne. Analiza krytyczna.....	138
Karolina Gonera: Samodoskonalenie menedżera – korzyści dla organizacji	146
Łukasz Haromszeki: Przywództwo organizacyjne drugiej dekady XXI wieku – szansa na budowanie kapitału ludzkiego w organizacji	156
Henryk Jarosiewicz: Pomiar skłonności zawodowych – zastosowanie Obrazkowego Testu Zawodów	166
Dorota Kanafa-Chmielewska: Uwarunkowania i konsekwencje politycznych zachowań organizacyjnych	179
Alicja Keplinger, Bogna Bartosz: Czy transformacyjne przywództwo spełnia oczekiwania pracowników?.....	190
Alicja Keplinger, Emilia Frątczak, Karolina Ławecka, Paulina Stokłosa: Zachowania etosowe w kontekście pracy zawodowej.....	202
Elżbieta Kowalczyk: Podejście humanistyczne i behawiorystyczne jako przejaw różnorodności w zarządzaniu ludźmi.....	211

Beata Krawczyk-Brylka, Katarzyna Stankiewicz: Kobiety i mężczyźni w zespole – wartość czy wyzwanie	225
Teresa Kupczyk, Anna Oleszkiewicz, Joanna Kubicka: Zarządzanie różnorodnością w dolnośląskich przedsiębiorstwach – stan wdrożenia i korzyści	237
Kamila Madeja-Bień: Modyfikacja samooceny jednostki pod wpływem wybranych autoprezentacji	251
Martyna Michalak: Czy zarządzanie zaangażowaniem w pracę wymaga uwzględnienia różnorodności pracowników?.....	261
Dorota Molek-Winiarska: Metody oceny skuteczności interwencji z zakresu psychologii zdrowia zawodowego w organizacji	272
Monika Osyra: Użyteczność postaw i zachowań pracowniczych w zarządzaniu przedsiębiorstwem	283
Aneta Pisarska: Różnorodność czynników kształtujących motywację pracowników w procesie szkolenia	290
Zbigniew Piskorz: Wyznaczniki preferencji i skuteczności kierowniczych taktyk wpływu	300
Marzena Pytel-Kopczyńska: Psychospołeczne uwarunkowania zagrożeń w miejscu pracy w aspekcie kształtowania kapitału ludzkiego w placówkach ochrony zdrowia	314
Gabriela Roszyk-Kowalska, Anna Snela: Komunikacja interpersonalna na przykładzie instytucji pomocy społecznej	325
Izabela Różańska-Bińczyk: Rola pozapłacowych sposobów motywowania pracowników we współczesnych organizacjach	336
Jagoda Stompór- Świdarska: Ocena ryzyka decyzyjnego w kluczowych decyzjach zawodowych menedżerów.....	348
Katarzyna Szelağowska-Rudzka: Zakres partycypacji bezpośredniej pracowników w procesie decyzyjnym uwarunkowany konsultatywnym stylem kierowania.....	360
Magdalena Ślazyk-Sobol, Małgorzata Dobrowolska: Wyczerpanie emocjonalne i cynizm jako przykład problemów zawodowych osób zatrudnionych w elastycznych formach pracy.....	371
Monika Wawer: Komunikacja wewnętrzna w zarządzaniu różnorodnością – wyniki badań empirycznych	383
Stanisław A. Witkowski: Kulturowa percepcja niemieckich i polskich przywódców: więcej podobieństw czy różnic?	393
Agnieszka Żarczyńska-Dobiesz, Barbara Chomałowska: Pokolenie „Z” na rynku pracy – wyzwania dla zarządzania zasobami ludzkimi.....	405

Summaries

Grażyna Bartkowiak: Attitudes of employers and managers to employ knowledge workers 65 plus.....	25

Jolanta Bartkowiak-Stawska: Creation of EVP on the example of Orange Poland S.A.	34
Bogna Bartosz: Corporate social responsibility (CSR) – from the perspective of employees	45
Agata Borowska-Pietrzak: Measurement sense of job satisfaction. The results of the pilot study	62
Urszula Bukowska: Employees’ socialization in conditions of cultural diversity.....	72
Joanna Cewińska, Anna Krasnova: Gamification in development and education – threats and opportunities	81
Malgorzata Chrupala-Pniak, Damian Grabowski: Motivational and organizational predictors of employees commitment.....	92
Marek Kalinowski, Emilia Dobrowolska: Strategic management games as a tool for developing managerial competency	104
Katarzyna Durniat: The education of human capital in the field of mobbing protection	114
Agnieszka Fornalczyk: Managers response to subordinates feedback – research report	126
Katarzyna Gajek: Diversity management in Polish organizations	137
Milena Gojny-Zbierowska: Perceived organizational support. Critical approach	145
Karolina Gonera: Manager’s self-education – added value to organization..	155
Lukasz Haromszeki: Organizational leadership of the second decade of the 21st century – a chance to build a human capital in an organization.....	165
Henryk Jarosiewicz: Measurement of professional inclinations – the use of Vocational Picture Test	178
Dorota Kanafa-Chmielewska: Antecedents and consequences of political organizational behaviors. Theory and a research method	189
Alicja Keplinger, Bogna Bartosz: Does transformational leadership meet expectations of employees?	201
Alicja Keplinger, Emilia Frątczak, Karolina Ławecka, Paulina Stokłosa: Ethos behaviours in the context of working life.....	209
Elżbieta Kowalczyk: Humanistic and behavioural approach as a sign of diversity in human managing	224
Beata Krawczyk-Brylka, Katarzyna Stankiewicz: Women and men in a team – the value or challenge	236
Teresa Kupczyk, Anna Oleszkiewicz, Joanna Kubicka: Diversity management at Lower Silesian enterprises – degree of implementation and benefits	250
Kamila Madeja-Bień: Modification of self-evaluation affected by selected auto-presentations.....	260

Martyna Michalak: Does the job engagement management require diversity procedures?.....	271
Dorota Molek-Winiarska: Methods of assessing the efficacy of interventions in the organization in the field of occupational health psychology ...	282
Monika Osyra: Usability of the attitudes and behaviors of employees in the company's management.....	289
Aneta Pisarska: Diversity of factors determining employee motivation in the process of training.....	299
Zbigniew Piskorz: Determinants for preferences and the effectiveness of managerial influence tactics.....	313
Marzena Pytel-Kopczyńska: Psychological and social conditions of the dangers in the workplace in the aspect of shaping human capital in the health-care entities.....	323
Gabriela Roszyk-Kowalska, Anna Snela: Interpersonal communication based on the example of social welfare institution.....	334
Izabela Różańska-Bińczyk: Role of non-pay ways of employees' motivation in contemporary organizations.....	347
Jagoda Stompór-Świdorska: Assessment of decision risk in key professional decisions of managers.....	359
Katarzyna Szelałowska-Rudzka: Range of the direct employees participation in decisional making process conditioned by the consultative style of management.....	370
Magdalena Ślazyk-Sobol, Małgorzata Dobrowolska: Emotional exhaustion and cynicism as an example of professional problems of employees working in flexible forms.....	382
Monika Wawer: Internal communication in diversity management – results of empirical research.....	392
Stanisław A. Witkowski: Cultural perception a German leaders and a Polish leaders: more similarities or differences?.....	404
Agnieszka Żarczyńska-Dobiesz, Barbara Chomątowska: Generation “Z” in the labour market – the challenge for human resource management.....	415

Agata Borowska-Pietrzak

Uniwersytet Gdański

POMIAR POCZUCIA SATYSFAKCJI ZAWODOWEJ. WYNIKI BADAŃ PILOTAŻOWYCH

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest próba weryfikacji przyjętego przez autorkę modelu koncepcji pomiaru ilościowego poczucia satysfakcji. Szczegółowym celem badań jest z kolei weryfikacja ilościowego wskaźnika obrazującego umowny poziom satysfakcji, a tym samym ewaluacja przyjętej skali odniesienia pomiaru oceny (poziom rozrzutu ocen). Drugim zamierzeniem metodycznym przeprowadzenia opisywanego pilotażu była weryfikacja zależności wyników uzyskanych w kontekście przyjętej konfiguracji poszczególnych atrybutów. Analiza zmiennych w tym zakresie ma na celu zdiagnozowanie zasadności wygenerowania przyjętych czynników poczucia satysfakcji zawodowej. Celem pilotażu jest zatem próba oceny zależności między czynnikami, które determinują bezpośrednio poziom odczuwania satysfakcji (atrybuty obiektywne), a zmiennymi sytuacyjnymi (dane z metryczki), mogącymi mieć charakter atrybutów subiektywnych.

Słowa kluczowe: satysfakcja, pomiar kapitału ludzkiego, atrybuty satysfakcji, ankietowanie.

DOI: 10.15611/pn.2014.350.04

1. Wstęp

Zasadniczym problemem identyfikacji satysfakcji pracowniczej jest **różnorodność** zmiennych kształtujących poczucie zadowolenia z pracy. Mnogość tych zmiennych powoduje, iż człowiek, jako główny kreator wartości organizacji, okazuje się najmniej przewidywalnym czynnikiem sukcesu współczesnej organizacji. Literatura przedmiotu podkreśla, iż zagadnienia związane z oceną i wpływem pozytywnych odczuć, postaw i reakcji pracowników na efektywność zarządzania zasobami ludzkimi stanowią od wielu lat znaczne wyzwanie zarówno dla teoretyków, jak i praktyków zarządzania. Wiele doniesień z badań wskazuje na brak jednoznacznych wniosków związanych z oceną zależności i wzajemnego wpływu takich pojęć, jak: zaangażowanie, motywacja, satysfakcja w kontekście uwarunkowań wynikających z realizacji funkcji personalnej we współczesnym przedsiębiorstwie [Juchnowicz 2014]. W celu przetwarzania kluczowych informacji pozwalających podejmować

skuteczne decyzje w stosunku do posiadanego kapitału ludzkiego należy jednak bezwzględnie identyfikować umowny poziom oraz źródła odczuwanej satysfakcji z perspektywy pracowniczej. W tym świetle należy stwierdzić, iż jednym z kluczowych problemów, jakie napotyka kadra menedżerska oraz sami pracownicy, jest problem konstrukcji odpowiednich narzędzi pozwalających dokonać wiarygodnych pomiarów natężenia odczuwania satysfakcji, a tym samym lokalizować źródła ich powstawania [Mazurek-Kucharska 2012].

Celem niniejszego artykułu będzie próba weryfikacji przyjętego przez autorkę modelu koncepcji pomiaru ilościowego poczucia satysfakcji (np. [Borowska-Pietrzak 2013, 2014]. Szczegółowym celem badań była weryfikacja ilościowego wskaźnika obrazującego umowny poziom satysfakcji, a tym samym ewaluacja przyjętej skali odniesienia pomiaru oceny (poziom rozrzutu ocen). Drugim zamierzeniem metodycznym przeprowadzenia opisywanego pilotażu była weryfikacja zależności wyników uzyskanych w kontekście przyjętej konfiguracji poszczególnych atrybutów. Analiza zmiennych w tym zakresie ma na celu zdiagnozowanie zasadności wygenerowania przyjętych czynników poczucia satysfakcji zawodowej. Celem pilotażu jest zatem próba oceny zależności między czynnikami, które determinują bezpośrednio poziom odczuwania satysfakcji (atomybuty obiektywne), a zmiennymi sytuacyjnymi (dane z metryczki), mogącymi mieć charakter atrybutów subiektywnych.

2. Założenia konstrukcyjne modelu poczucia satysfakcji pracowniczej

W modelu poczucia satysfakcji zawodowej oryginalnie zostały przyjęte atrybuty o charakterze **obiektywnym** i **subiektywnym**. Kryterium podziału na tak wydzielone czynniki wynika z przyjęcia założenia, iż zmienne kształtujące jednostkowe poczucie satysfakcji dzielą się na dwie grupy wzajemnie przenikających się determinant, w kontekście ich znaczenia i pochodzenia wobec osoby pracownika:

- **Atrybuty obiektywne**, tworzące niezależnie od człowieka jego poziom podstawowej, potencjalnej satysfakcji (np. oferta systemu wynagrodzeń). Czynniki obiektywne są to komponenty, które projektuje organizacja dla całej populacji zatrudnionych, tworząc system motywowania. Można więc stwierdzić, że organizacja jest bezpośrednio odpowiedzialna za kształtowanie wspomnianych czynników.
- **Atrybuty subiektywne**: właściwości pracownika, które są specyficznymi „katalizatorami” jednostkowego postrzegania i oceniania użyteczności stosowanych narzędzi, mających na celu aktywizowanie pracowników. Czynniki subiektywne różnicują zatem siłę oddziaływania czynników obiektywnych. Mogą to być dane biograficzne, osobowościowe czy kompetencyjne danego pracownika. Pracownik jest „nosicielem” tych determinant.

W świetle tak przyjętych założeń w prezentowanym artykule omawianym narzędziem pilotażu pomiaru będzie arkusz ankiety weryfikujący poczucie satysfakcji po-

przez postrzeganie czynników **obiektywnych**. Czynniki obiektywne zostały uznane za te czynniki, na które organizacja ma wpływ. Natomiast czynniki **subiektywne** zostaną jedynie zweryfikowane na podstawie **inwentarza biograficznego**. Należy również podkreślić, że w pilotażu projektu badawczego na tym etapie **nie zostaną** uwzględnione bardzo ważne czynniki – **osobowość, kompetencje pracownika** czy np. **status społeczny i dochodowy osoby**. Innymi słowy: atrybuty subiektywne są zmiennymi różnicującymi pierwotne natężenie wpływu atrybutów obiektywnych na satysfakcję pracownika. W prezentowanym modelu poziom poczucia satysfakcji zawodowej wynika z interakcji atrybutów obiektywnych i subiektywnych. Propozycją takiego podejścia może być metoda pomiaru na podstawie prostego rangowania odpowiednich czynników budujących atrybuty.

Mechanizm pomiaru poczucia satysfakcji jest oparty na oszacowaniu sumy dodatnio bądź ujemnie zwartościowanych atrybutów obiektywnych w kontekście przyjętej skali pomiaru. Daje to sumarycznie **kończącą ważoną wartość** odbieraną w danym czasie za pomocą pomiaru indywidualnie postrzeganej różnicy wartości poziomu oceny pozytywnego i negatywnego odczuwania danego atrybutu w danym czasie przez pracownika. Wypełnienie ankiety polegało na dwustopniowej ocenie zdefiniowanych **23 czynników** potencjalnie mogących wpływać na poczucie satysfakcji z wykonywanej pracy [Borowska-Pietrzak 2014]. Przyjęto, iż **całościowy poziom satysfakcji** powinien uwzględniać sumarycznie indywidualną ocenę udzieloną przez pracowników w zakresie dwóch potencjalnie rozłącznych obszarów, ale dotyczących tych samych czynników, opisanych w kwestionariuszu jako części:

- **A)** ocena istotności danego czynnika satysfakcji zawodowej w życiu pracownika, która odpowiada ogólnej ważności (niezmiennej w dłuższym okresie) danego czynnika na danym etapie kariery zawodowej ankietowanego, niezależnie od tego gdzie pracuje;
- **B)** ocena zadowolenia z poziomu aktualnie oferowanego danego czynnika satysfakcji przez pracodawcę.

Poniżej (tab. 1 i 2) zaprezentowano skale i klucze analityczne do wyboru odpowiedzi dla poszczególnych, opisywanych powyżej części ankiety.

Tabela 1. Skala wartości punktowych dla części A

Klucz przyznania danej wartości punktowej dla czynnika w części A	Wartość punktowa
Jest to czynnik, który nie ma w ogóle dla mnie jakiegokolwiek znaczenia w odczuwaniu zadowolenia z wykonywanej pracy – <i>nie ma znaczenia</i>	0
Jest to czynnik, który może, ale nie musi wpływać na moje zadowolenie z wykonywanej pracy – <i>ma niskie znaczenie</i>	1
Jest to czynnik, który wpływa na moje zadowolenie z wykonywanej pracy – <i>ma istotne znaczenie</i>	2
Jest to czynnik, który ma dla mnie kluczowe znaczenie w odczuwaniu satysfakcji z wykonywanej pracy, stanowił zawsze o silnym źródle zadowolenia – <i>ma bardzo duże, kluczowe znaczenie</i>	3

Tabela 2. Skala wartości punktowych dla części B

Klucz przyznania danej wartości punktowej dla czynnika w części B	Wartość punktowa
Jest to czynnik, którego oferowany poziom w żaden sposób mnie nie zadowala i z tego powodu stanowi źródło braku mojego zadowolenia z pracy – <i>nieakceptowany poziom</i>	-3
Jest to czynnik, do którego poziomu spełnienia mam duże zastrzeżenia, a także oczekuję wzrostu i poprawy jego poziomu – <i>dość niski poziom</i>	-2
Jest to czynnik, który mógłby być spełniany na zdecydowanie lepszym poziomie – <i>bardzo niski poziom-niski poziom</i>	-1
Jest to czynnik, co do którego poziomu trudno mi się wypowiedzieć, nie jestem w stanie go ocenić – <i>brak opinii</i>	0
Jest to czynnik, którego poziom można zaakceptować, ale mógłby być spełniany na wyższym poziomie – <i>przeciętny poziom</i>	+1
Jest to czynnik, który jest oferowany przez pracodawcę na przyzwoitym i akceptowalnym poziomie – <i>dobry poziom</i>	+2
Jest to czynnik, którego oferowany poziom stanowi źródło wysokiego zadowolenia w pracy i nie mam żadnych zastrzeżeń co do jego poziomu – <i>bardzo wysoki poziom</i>	+3

Końcowa wartość poczucia satysfakcji dla pracownika może być wyliczona według następującego wzoru:

Wzór 1. Poziom oceny satysfakcji zawodowej (PSZ):

$$PSZ = \sum_{i=1}^n ([A^A]_i \times [A^B]_i),$$

gdzie **PSZ** – wskaźnik sumarycznego poczucia satysfakcji pracownika (PSZ_i dla i -tego atrybutu); $[A^A]_i$ – wartość danego czynnika atrybutu sytuacji zawodowej ocenianej przez pracownika w stosunku do jego oczekiwań życiowych (hierarchii wartości i potrzeb) w przyjętej skali (część A); $[A^B]_i$ – wartość danego czynnika atrybutu sytuacji zawodowej ocenianej przez pracownika w stosunku do poziomu realizacji czynnika przez pracodawcę w danym czasie w organizacji [t] w przyjętej skali (część B); **n** – liczba atrybutów; w modelu ankiety przyjętym w pilotażu **n** wynosi **23**.

Biorąc pod uwagę zakres przyjętej skali, gdy w przypadku czynnika $[A^A]_i$ wartość będzie oceniona na 0, wartość PSZ_i dla danego atrybutu również wyniesie zero¹. Ponadto przyjęto, iż skala dla części A nie może być skalą o wartościach ujemnych, ponieważ ocena w tym przypadku ma wskazywać pozycję danego atrybutu w hierarchii danego pracownika, zakładając, iż nie ma w danym zbiorze czynników

¹ Skoro dany czynnik nie ma żadnego znaczenia, to nadając mu wartość 0, nie ma sensu wyceniać go w sumie całościowego wskaźnika PSZ – jego wartość po wymnożeniu i tak da wartość zero.

obiektywnie negatywnych. Znaczący to, iż ocena atrybutu w części A stanowi przypisanie w miarę stałej **wagi znaczenia danego czynnika dla pracownika**. Natomiast przyjęcie skali w części B o przedziałach ujemnych stanowi już wyraz dokonania bieżącej ewaluacji poziomu zadowolenia z odczuwania w aktualnym miejscu pracy bieżącej **mocy i atrakcyjności *i*-tego czynnika w danym czasie**. Znaczący to, iż **PSZ_i** może przybierać również wartość zero dla danego czynnika, nawet jeśli czynnik ten jest wysoko usytuowany w hierarchii oczekiwań, a jednocześnie poziom realizacji będzie oceniony jako zmienna, co do której poziomu trudno pracownikowi powiedzieć, czy jest w stanie aktualnie go wycenić. Inne poza tymi dwoma warianty odpowiedzi (czyli poza zerem) będą konsekwentnie wskazywały wartości ujemne bądź dodatnie. Można zatem przyjąć założenie, iż w kontekście budowy skal **sumaryczny wskaźnik PSZ większy od zera należy interpretować jako agregat poszczególnych ocen jednostkowych atrybutów o pozytywnej ocenie całkowitej satysfakcji**. Na tej podstawie mechanizm wyliczania poziomu satysfakcji może być traktowany jako:

PSZ > 0 – zidentyfikowany sumaryczny poziom satysfakcji zawodowej, pracownik ocenia pozytywnie satysfakcję zawodową w kontekście wszystkich atrybutów jej postrzegania;

PSZ < 0 – zidentyfikowany brak sumarycznego poziomu satysfakcji zawodowej, pracownik ocenia negatywnie satysfakcję zawodową w kontekście wszystkich atrybutów jej postrzegania.

Najniższy teoretyczny możliwy do uzyskania poziom PSZ może wynosić $23 \times (3p \times (-3)p) = -207p$, a najwyższy potencjalny wskaźnik, analogicznie wskazujący na modelowy parametr zadowolenia, wyniesie $+207$ punktów.

Zaprezentowana poniżej tabela jest zestawem czynników identyfikacji satysfakcji zawodowej, która to identyfikacja ma służyć opisanym wcześniej etapom badania poziomu satysfakcji pracowniczej. Dezagregując wskazane czynniki, uwzględniono wiele koncepcji determinant kształtujących satysfakcję pracowniczą². Na tej podstawie przyjęto następujące grupy atrybutów: **motywatory bezpośrednie** (wynagrodzenie i jego poziom, zasady przyznawania wynagrodzeń, gratyfikacje pozamaterialne oraz uznanie wyrażane pracownikowi), **czynniki struktury organizacyjnej** (styl kierowania przełożonego, organizacja pracy, rola i znaczenie komórki orga-

² 1. Oshagbemi 2003, s. 1210; 2. Santhapparaj, Alam 2005, s. 72-76; 3. Zeffane 1994, s. 10-22; 4. Juchnowicz 2012, s. 74; 5. Rogozińska-Pawelczyk 2012, s. 120-122; 6. Testa 1999, s. 154-161; 7. Pearson, Seiler 1983, s. 35-47; 8. Kline, Boyd 1991, s. 305-316; 9. Eskildsen i in. 2004, s. 122-136; 10. Sekuła 2012, s. 78; 11. Schultz 2002, s. 300-304; 12. García-Bernal i in. 2005, s. 279-288; 13. Gros 2003, s. 116; 14. Porter i in. 1975, s. 53-54; 15. Savery 1996, s. 18-27; 16. Rodriguez-Pose, Vilalta-Bufi 2005, s. 545-566; 17. Vila, Garcia-Mora 2005, s. 409-425; 18. Bellfield, Harris 2002, s. 535-548; 19. Clark, Oswald 1996, s. 59-81; 20. Bender i in. 2005, s. 479-496; 21. Sousa-Poza, Sousa-Poza 2003, s. 691-694; 22. Clark 1997, s. 341-372; 23. Bryson i in. 2004, s. 439-459; 24. Renaud 2002, s. 137-150; 25. Luchak, Gellatly 2002, s. 145-162; 26. Kline, Boyd 1991, s. 305-316.

nizacyjnej, w której zatrudniony jest pracownik, elementy kultury organizacyjnej), **relacje interpersonalne** (relacje z przełożonym, relacje z innymi pracownikami), **charakter wykonywanej pracy** (różnorodność zadań, sensowność wykonywanych zadań, ważność wykonywanych zadań, poziom odpowiedzialności), **sposób wykonywania swojej pracy** (stawianie celów, delegowanie zadań, autonomia w pracy, poziom kontroli), **korzyści (możliwości) wynikające z realizacji zadań** (awans w strukturze organizacji, rozwój zawodowy, osiągnięcia zawodowe). **Na podstawie tak dokonanej dezagregacji czynników budujących satysfakcję pracowniczą wygenerowano zestaw atrybutów kształtujący obiektywny końcowy syntetyczny poziom satysfakcji (tab. 3.).**

Tabela 3. Analityczne czynniki kształtujące obiektywne atrybuty satysfakcji zawodowej

Numer czynnika	Czynnik satysfakcji zawodowej
1	Dochód osiągnięty z wykonywanej pracy
2	Adekwatność wynagrodzenia do wykonywanej pracy i zajmowanego stanowiska
3	Jasne i otwarte komunikowanie zasad przyznawania wynagrodzenia
4	Bonusy dochodowe pozapłacowe uzyskiwane na stanowisku (ich różnorodność i dostępność)
5	Wyrażanie pracownikowi uznania ze strony przełożonych i organizacji jako takiej
6	Styl kierowania przełożonego (sposób jego pracy)
7	Organizacja pracy wewnątrz komórki pracownika
8	Organizacja pracy całej firmy i jej poukładanie
9	Rola i znaczenie komórki organizacyjnej pracownika na tle innych w firmie (jej prestiż)
10	Promowane wartości, normy i zasady postępowania w organizacji
11	Osobiste bezpośrednie relacje ze swoim przełożonym
12	Osobiste bezpośrednie relacje ze swoimi współpracownikami (podwładnymi – dla kierownika)
13	Różnorodność zadań wykonywanych na stanowisku pracownika
14	Sensowność zadań wykonywanych na stanowisku pracownika
15	Ważność zadań wykonywanych na stanowisku pracownika
16	Poziom indywidualnej odpowiedzialności za wyniki i sposób pracy pracownika
17	Forma stawiania celów i zadań pracownikowi
18	Forma i zakres delegowania zadań pracownikowi
19	Poziom samodzielności i autonomii w procesie pracy danego pracownika
20	Kontrola i ocena pracownika ze strony organizacji
21	Możliwości awansu w strukturze organizacji
22	Możliwość rozwoju zawodowego i podnoszenia swoich kompetencji
23	Uzyskane osiągnięcia i sukcesy zawodowe na stanowisku

Źródło: opracowanie własne.

3. Prezentacja wyników badań

3.1. Analiza populacji badanych pracowników

Grupa badawcza pracowników przyjęta do pilotażu w założeniu miała być grupą **różnorodnych zawodów i specjalności**. W związku z tym zdecydowano się na dotarcie do uczestników studiów podyplomowych różnych kierunków i specjalności. Badanie zostało przeprowadzone wśród studentów studiów podyplomowych Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego. W roku akademickim 2013/2014 na wydziale zarządzania prowadzonych jest dziesięć kierunków studiów³. Ankiety zostały wypełnione przez **323 osoby**. Poniżej zaprezentowano tabele (tab. 4-13) z danymi biograficznymi charakteryzującymi badaną populację pracowników. Interpretacja poniższych zestawień stanowi tło społeczno-zawodowe do uogólnienia końcowych wyników pilotażu. Źródłem danych we wszystkich tabelach w dalszej części tekstu są kwestionariusze ankiety wypełnione przez badanych pracowników.

Tabela 4. Udział pracowników w badaniu według wielkości organizacji

Wielkość organizacji	Udział pracowników
Do 10 osób	13,93%
11-50 osób	24,46%
51-250 osób	22,29%
Powyżej 250 osób	38,39%

Najliczniejszą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni w **dużych** organizacjach, aczkolwiek niezbyt duże rozpiętości w tym zakresie zapewniają istotną reprezentację pod względem wielkości zatrudnienia.

Tabela 5. Udział pracowników w badaniu według okresu funkcjonowania firmy

Okres funkcjonowania firmy	Udział pracowników
Do roku	2,17%
1-3 lata	5,26%
3-7 lat	12,69%
7-15 lat	23,22%
Powyżej 15 lat	56,35%

³ Szkoła menedżerów, zarządzanie zasobami ludzkimi, zarządzanie podmiotami leczniczymi, rachunkowość i finanse, Master of Business Administration, controlling w zarządzaniu, wycena nieruchomości, pośrednictwo w obrocie nieruchomościami, zarządzanie nieruchomościami i zarządzanie projektami.

Największą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni w organizacjach istniejących na rynku dłużej niż 15 lat. Może to wskazywać na znaczny udział doświadczenia zawodowego w końcowym pomiarze poziomu zadowolenia z pracy.

Tabela 6. Udział pracowników w badaniu według formy zatrudnienia

Forma zatrudnienia	Udział pracowników
Umowa o pracę	87,31%
Umowa cywilno-prawna	6,50%
Samozatrudnienie	3,72%
Kontrakt menedżerski	0,31%
Inne	1,55%

Zdecydowanie dominującą grupę ankietowanych stanowili pracownicy zatrudnieni w organizacji na umowę o pracę. Można zatem przyjąć, iż zasadniczym tłem odniesienia do analizy poziomu satysfakcji byli pracownicy w tradycyjnym znaczeniu stosunku pracy. Elastyczne formy pracy stanowiły sposób nawiązania relacji z pracodawcą w niespełna 10% całości badanej grupy.

Tabela 7. Udział pracowników w badaniu według formy prawnej przedsiębiorstwa

Forma prawna firmy	Udział pracowników
Spółka cywilna	6,50%
Spółka handlowa	57,28%
Firma państwowa	19,50%
Własna działalność	9,60%
Inne	6,50%

Kolejną zmienną była forma prawna firmy. Odzwierciedleniem mechanizmów rynkowych jest fakt, iż najliczniejszą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni w spółkach handlowych. Zwraca uwagę względnie wysoki odsetek pracowników organizacji budżetowych.

Tabela 8. Udział pracowników w badaniu według obszaru pochodzenia firmy

Obszar pochodzenia firmy	Udział pracowników
Polska	73,07%
Europa	19,81%
Azja	0,62%
Ameryka	5,88%
Inne	0,31%

Na podstawie rozkładu danych dotyczących obszaru pochodzenia badanych widać, że zdecydowanie najliczniejszą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni w organizacjach, gdzie większość kapitału jest pochodzenia polskiego. Stanowi to również ważną specyfikę odnoszenia uzyskanych badań pilotażowych. Niespełna 20% to pracownicy firm europejskich. Można mówić zatem o silnym wpływie elementów kulturowych firm naszego kontynentu.

Tabela 9. Udział pracowników w badaniu według rodzaju stanowiska

Rodzaj stanowiska	Udział pracowników
Właściciel	12,69%
Wyższy poziom	21,36%
Niższy poziom	40,25%
Specjaliści	10,22%
Samodzielni	11,76%
Asystenckie	3,41%

Ważną kwestią było zapewnienie jednego z ważniejszych czynników katalizujących wpływ na poczucie zadowolenia, jakim jest umiejscowienie w hierarchii firmy. Najliczniejszą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni na stanowiskach kierowniczych niższego szczebla. Niemniej rozkład danych wskazuje na względną reprezentatywność wyników.

Tabela 10. Udział pracowników w badaniu według okresu zatrudnienia

Okres zatrudnienia	Udział pracowników
Do roku	19,20%
1-3 lata	26,63%
3-7 lat	30,65%
7-15 lat	15,48%
Powyżej 15 lat	7,74%

Tabela 11. Udział pracowników w badaniu według okresu urodzenia

Okres urodzenia	Udział pracowników
Po 1981	57,89%
1965-1980	37,77%
1950-1964	4,02%
Przed 1950	0,00%

Podobne spostrzeżenie można mieć w przypadku okresu zatrudnienia badanych. Najliczniejszą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni w organizacji

w okresie od 3 do 7 lat. Inne przedziały okresu pracy pokazują zróżnicowanie, które można uznać za względnie reprezentatywne.

Okolo 60% badanych pracowników stanowiła grupa osób reprezentujących pokolenie Y. Może to stanowić o specyfice uzyskanych wyników, a tym samym interpretacji wyników. Poza tym nie było w danej populacji pracowników w wieku 50+. Stanowi to również istotny czynnik subiektywny mogący kształtować poziom odpowiedzi w badaniach pilotażowych.

Tabela 12. Udział pracowników w badaniu według branży

Branża	Udział pracowników
Produkcja	9,91%
IT	7,12%
Budownictwo	3,41%
Usługi	15,79%
Handel	10,22%
Finanse i bankowość	17,03%
Doradztwo	3,72%
Administracja	9,29%
Służba zdrowia	7,74%
Budżetowość	5,26%
Edukacja	3,72%
Rozrywka	0,62%
Energetyka	1,55%
Farmacja	0,62%
Inne	3,72%

Jednym z najważniejszych i najciekawszych czynników subiektywnych zidentyfikowanych w badaniu pilotażowym jest branża ankietowanych. Należy zwrócić uwagę na uzyskany zakładany rozrzut składu branżowego badanej populacji. Zgodnie z trendami rynkowymi najliczniejszą grupę badanych stanowili pracownicy zatrudnieni w usługach oraz w organizacjach z branży finansowej i bankowej. Najmniej liczną grupą byli badani zatrudnieni w organizacjach z branż rozrywkowej i farmacji.

Tabela 13. Udział pracowników w badaniu według rozkładu płci

Płeć	Udział pracowników
Kobieta	70,59%
Mężczyzna	28,79%

Na koniec warto również podkreślić, iż w analizie wyników pomiaru satysfakcji pracowniczej w badanej populacji występuje dwukrotnie większa dominacja kobiet nad mężczyznami.

3.2. Analiza pomiaru satysfakcji

Wynik poziomu satysfakcji zawodowej dla badanej populacji wyniósł **średnio 50,5 punkta** przy medianie **58 punktów** w przyjętej skali (od -207 do +207) możliwych potencjalnych punktów, co stanowi dla średniej ponad **24%** wartości przyjętej skali dodatniej (28% wartości skali dla mediany). Dominanta wskazań oscyluje wokół **75 punktów**. Zatem jest to poziom satysfakcji, który można uznać za przeciętnie wysoki, średnio pozytywny wynik zadowolenia – biorąc pod uwagę rozpiętość zaproponowanej skali. Z populacji badanych pracowników **15% ankietowanych uzyskało wskaźniki poniżej zera** pomiaru odczucia satysfakcji zawodowej. Według założeń przyjętych w procesie pilotażu tak uzyskany wynik można interpretować jako współczynnik charakteryzujący pracowników odczuwających brak satysfakcji z wykonywanej pracy. Biorąc pod uwagę opis kluczy analitycznych, a także zasady mnożenia obu składowych z części A i B oraz stosunkową jednoznaczność opisu skali w obu częściach narzędzia, wynik poniżej zera w sposób zdecydowany może wskazywać na istotny **poziom braku zadowolenia z pracy**. Z drugiej strony może to być konsekwencją niskiego poziomu świadomości badanych na temat atrybutów mogących wpływać na satysfakcję zawodową – ogólnie w życiu zawodowym.

W tym miejscu autorka chciałaby podkreślić, w ujęciu **konstruktywnej auto-krytyki**, iż wyraźnie zabrakło w trakcie pilotażu odniesienia się do pytania ogólnego, skierowanego do ankietowanego, o charakterze kontrolnym – w syntetycznej, bardzo ogólnej i subiektywnej ocenie – czy w ogóle, w jego mniemaniu, **dany pracownik odczuwa satysfakcję z pracy**. Na pewno ten usprawniający, istotny wniosek z opisywanego pilotażu wzbogaciłby rozważania na temat adekwatności przyjętej skali i pozwolił na bardziej precyzyjne wyskalowanie parametrów pomiaru. Ponadto ważną konkluzją jest sugestia, aby do prezentowanego narzędzia dołączać części identyfikujące pozostałe aspekty oceny efektywności ZZZL w organizacji, niezwiązane z satysfakcją, jak stopień poczucia motywacji, zaangażowania czy przynależności do organizacji. Pozwoli to w przyszłości na uzyskiwanie ciekawych, korelacyjnych związków między wartością PSZ a innymi determinantami wskazującymi na poziom sukcesu w zarządzaniu kadrami.

Mając na uwadze powyższą konkluzję, można odnieść się do rozkładu uzyskanych wyników. W badanym pilotażu ponad **55% badanych** uzyskało wskaźnik powyżej **50 punktów**, czyli powyżej średniej uzyskanej dla całości populacji. Niespełna **30% wskazało** swój poziom poczucia zadowolenia jako **dodatni**, lecz nie przekraczający poziomu uzyskanego w badaniu (między 0 a 50). Ponad **13% badanych** wskazało swój poziom satysfakcji na poziomie **100**. Co ciekawe, podobny odsetek (**15% ankietowanych**) ocenił czynniki satysfakcji na skali **poniżej zera**.

Można zatem teoretycznie przyjąć – zgodnie z logiką rozkładu normalnego [Durka 2003], który może opisywać postawy zachowań ludzi w stosunku do ich relacji z pracodawcą – iż wartości między 0 a 100 mogą stanowić zbiór odpowiedzi przeciętnych, tzn. „normalnych, czyli ani silnie pozytywnych, ani negatywnych” w zakresie przyjętej skali. Dowodem na zastosowanie takiego toku rozumowania mogą być uzyskane skrajne wskazania PSZ. Najwyższa wartość poczucia satysfakcji wyniosła **170**, a najniższa **-168** punktów, czyli osiągnięto w badaniach pilotażowych **82%** pokrycia przyjętej teoretycznej skali odniesień wyników na tle wszystkich udzielonych 323 odpowiedzi. Odnosząc się do syntetycznych danych zagregowanych w części biograficznej, można wskazać na najwyższe i najniższe wyniki wartości PSZ w podziale na formy czynników subiektywnych. Tym samym tabela 14 wskazuje najbardziej i najmniej usatysfakcjonowane grupy pracowników.

Tabela 14. Dane biograficzne w podziale na najwyższą i najniższą średnią wartość PSZ

Czynnik	Poziom czynnika	Wartość najwyższa PSZ	Poziom czynnika	Wartość najniższa PSZ
Wielkość zatrudnienia	firma średnia	57,2	firma duża	45,4
Długość istnienia firmy na rynku	do roku	65,5	powyżej 15 lat	48,8
Forma zatrudnienia	kontrakt menedżerski	121	umowa cywilno-prawna	39,1
Forma prawna firmy	spółka cywilna	70,6	jednoosobowa działalność	45
Obszar pochodzenia	Ameryka Północna	68,2	Europa	47,8
Rodzaj stanowiska	właściciel, kierownik wyższego szczebla	69,1	asystent/asystentka	43,56
Okres zatrudnienia w aktualnej firmie	7-15 lat	59,9	do roku	45,6
Okres urodzenia	1950-1964	69,9	1965-1980	49,57
Branża	produkcja	64,5	szpital	37,4
	handel	62,7	usługi	45,8
Płeć	kobieta	52,4	mężczyzna	46,5

Uwarunkowaniami subiektywnymi, które w przyjętej grupie badawczej wskazywałyby na wysoki stopień satysfakcji w kontekście atrybutów obiektywnych, były: zatrudnienie w firmie średniej, długość istnienia firmy na rynku – do jednego roku,

forma zatrudnienia – kontrakt menedżerski, forma prawna firmy – spółka cywilna, obszar pochodzenia firmy – Ameryka Północna, rodzaj stanowiska – właściciel i kierownictwo wyższego szczebla, okres zatrudnienia w aktualnej firmie – od 7 do 15 lat, wiek – od 64 do 50 lat, branża – produkcja i handel, płeć – kobieta. Natomiast czynnikami, które opisywały ankietowanych z najniższym stopniem satysfakcji, były: zatrudnienie w firmie dużej, długość istnienia firmy na rynku powyżej 15 lat, umowa cywilno-prawna, jednoosobowa działalność gospodarcza, firmy europejskie, stanowisko asystenta/asystentki, w pracy do jednego roku, wiek od 34 do 49 lat, w służbie zdrowia oraz usług, płeć – mężczyzna.

Oczywiście liczebność wskazywanych podgrup nie jest równoliczna, dlatego nie można wyciągać w związku z tym żadnych uogólnionych, dogłębnych wniosków, tym bardziej iż analiza korelacji przy użyciu współczynnika Spearmana czy Pearsona wskazała na bardzo ciekawą i w zasadzie dość zaskakującą zależność statystyczną między rozkładem uzyskanych wyników PSZ a zmiennymi biograficznymi, wobec których można było takie korelaty ustalić. **W każdym przypadku wskaźnik korelacji wyniósł zero (0)**⁴. Świadczy to o braku współzależności między przyjętymi zmiennymi cechującymi populację a statystycznym wpływem tych determinant na poziom odczuwania satysfakcji. Wniosek stąd płynie taki, iż należy **na tle badanej populacji poszukiwać innych, najprawdopodobniej bardziej zróżnicowanych zmiennych kształtujących zadowolenie z pracy w zbiorze atrybutów subiektywnych**. Jak wspomniano, nie badano takich aspektów jak kompetencje, analiza ścieżki kariery, czynniki psychospołeczne czy wpływ cech osobowościowych⁵. Wyniki zebrane w tabeli 15 wskazują na brak korelacji między wskaźnikiem PSZ a danymi z metryczki ankiety.

Tabela 15. Poziom korelacji między rozkładem wyników PSZ a danymi biograficznymi

	Wielkość firmy	Długość istnienia firmy	Rodzaj stanowiska	Okres zatrudnienia	Rok urodzenia	Płeć
PSZ	-0,015	-0,021	0,107	0,045	0,047	-0,002

3.3. Analiza czynników (atrybutów) obiektywnych

Na koniec warto poświęcić chwilę uwagi ocenie rozkładu wyników w poszczególnych czynnikach użytych w arkuszu. Jeżeli chodzi o wyniki przedstawione w tabeli 16, najwyższą i najniższą wartość średniej uzyskały następujące atrybuty w części A: czynniki „Możliwość rozwoju zawodowego i podnoszenia swoich kompetencji” (2,56 punkta) oraz „Rola i znaczenie komórki organizacyjnej pracownika na tle innych w firmie” (1,70 punkta). Można przyjąć, iż stanowią w badanej populacji

⁴ Biorąc pod uwagę liczebność populacji, przy przyjętym poziomie $p < 0,001$.

⁵ Na przykład mogłaby to być koncepcja Big Five czy MBTI.

granice przedziałów o najbardziej i najmniej oczekiwanych atrybutach zadowolenia w życiu zawodowym pracownika. Zgodnie z przewidywaniami w grupie najwyższej wskazanych znalazły się czynniki związane z motywowaniem materialnym.

Tabela 16. Skrajne wartości punktów uzyskane dla czynników w części A arkusza

Czynnik	Wartość maksymalna	Czynnik	Wartość minimalna
Nr 2	2,40	nr 9	1,70
Nr 3	2,41	nr 10	1,80
Nr 22	2,56	nr 20	1,80

Co ciekawe, kiedy pracownicy odnieśli się do oceny skuteczności oferowanych czynników w części B, paleta rozkładu tych zmiennych całkowicie się zmieniła. Żaden atrybut wypunktowany jako maksymalny/minimalny w części A nie został powtórzony w takim zestawieniu w części B. Najmniej kształtują satysfakcję w ofercie aktualnego pracodawcy „Możliwości awansu w strukturze organizacji” (0,13 punkta) oraz „Bonusy dochodowe pozapłacowe uzyskiwane na stanowisku”.

Tabela 17. Skrajne wartości punktów uzyskane dla czynników w części B arkusza

Czynnik	Wartość maksymalna	Czynnik	Wartość minimalna
Nr 12	1,66	nr 5	0,61
Nr 15	1,66	nr 4	0,33
Nr 16	1,74	nr 21	0,13

Najciekawszym jednak wnioskiem płynącym z analizy rozkładu oceny poszczególnych atrybutów jest analiza rozrzutu postrzegania danego czynnika. Chodzi tu o bezwzględną średnią różnicę między deklarowanym poziomem ważności a realizacją danego atrybutu. Największą dysproporcję między postrzeganiem znaczenia a możliwością oferty u pracodawcy ankietowani wskazali w czynnikach „Możliwości awansu w strukturze organizacji” oraz „Możliwość rozwoju zawodowego i podnoszenia swoich kompetencji”. Występowanie tych zmiennych pokrywałoby się z tendencją opisaną w tabelach 17 i 18. Są to czynniki, które z jednej strony są bardzo ważne w całościowym pojmowaniu kariery pracowniczej, z drugiej zaś stanowią w praktyce największy problem z realną ofertą ze strony pracodawcy. Do czynników, wobec których wystąpiła najmniejsza dyferencja, należą „Osobiste bezpośrednie relacje ze swoimi współpracownikami” oraz „Różnorodność zadań wykonywanych na stanowisku pracownika”. Odnosząc się do przeciętnie wysokich wskazań tych czynników w częściach A i B, można stwierdzić, iż pośrednio są to zmienne, które w sposób faktyczny stanowią o źródle zadowolenia dla ankietowanych ze względu na pozytywną ocenę ich realizacji w praktyce w stosunku do wyceńzonego pałapu oczekiwań ogólnych wobec tych atrybutów.

Tabela 18. Skrajne różnice między czynnikami w ocenie ich znaczenia i występowania w ofercie firmy

Czynnik	Różnica maksymalna	Czynnik	Różnica minimalna
Nr 2	1,69	nr 12	0,36
Nr 22	1,81	nr 13	0,48
Nr 21	2,22	nr 16	0,40

Na koniec należy również podkreślić, iż współczynnik korelacji między średnimi wartościami odpowiedzi w kategorii A i B wyniósł nieznacznie poniżej zera – miał wartość **-0,201**. Oznacza to średnią ujemną zależność między odpowiedziami w zakresie tak deklaracji, jak i oceny realnie oferowanych czynników satysfakcji. Na podstawie wartości ujemnej korelacji należy przyjąć, iż występuje jednak zauważalny rozdźwięk między oczekiwaną wartością oceny danego czynnika jako ważnego w życiu człowieka a poziomem jego faktycznej realizacji u danego pracodawcy. Dodatkowo można stwierdzić, wskazując niski stopień korelacji, iż mamy w tym przypadku raczej do czynienia z odpowiedziami niezależnymi w stosunku do obu części ankiety, co tylko potwierdza, iż ankietowani podeszli do wypełniania narzędzia z dużym poziomem refleksyjności.

4. Zakończenie

Podsumowując opis przeprowadzonego pilotażu, należy stwierdzić, iż przedstawione narzędzie może być instrumentem wzbogacającym wiedzę zarządzających w podejmowaniu efektywnych decyzji w zakresie kształtowania rozwiązań motywowania i wyzwiania zaangażowania u pracowników. Dane pochodzące z przeprowadzonych badań mogą wskazywać na względną obiektywizację przyjętych czynników, skal i formy arkusza. Na pewno należy zastanowić się nad dodatkowymi pytaniami, które pozwolą z większą precyzją i rzetelnością dokonać interpretacji uzyskanych wyników. W ocenie ankietowanych – co należy wyraźnie podkreślić – jest to również narzędzie, które umożliwia pracownikom ukierunkowanie swoich dążeń i oczekiwań wobec pracodawcy oraz wzrost świadomości z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi.

Literatura

- Bellfield C.R., Harris R.D.F., 2002, *How well do theories of job matching explain variations in job satisfaction across education levels?*, Applied Economics, vol. 34, s. 535-548.
- Bender K.A., Donohue S.M., Heywood J.S., 2005, *Job satisfaction and gender segregation*, Oxford Economic Papers, vol. 57.
- Borowska-Pietrzak A., 2013, *Atrybuty satysfakcji pracowniczej jako składowe pomiaru kapitału ludzkiego*, [w:] Juchnowicz M. (red.), *Edukacja ekonomistów i menedżerów, Problemy, Innowacje, Projekty*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.

- Borowska-Pietrzak A., 2014, *Dezagregacja czynników modelu poczucia satysfakcji zawodowej*, PN Nauki o Zarządzaniu, Wydawnictwo UE, Wrocław.
- Bryson A., Cappellari L., Lucifora C., 2004, *Does union membership really reduce job satisfaction*, *British Journal of Industrial Relations*, vol. 42.
- Clark A., 1997, *Why are women so happy at work?*, *Labour Economics*, vol. 4.
- Clark A., Oswald A., 1996, *Satisfaction and comparison income*, *Journal of Public Economics*, vol. 61.
- Durka J., 2003, *Wstęp do współczesnej statystyki*, Wyd. Adamantan, Warszawa.
- Eskildsen J.K., Kristensen K., Westlund A.H., 2004, *Work motivation and job satisfaction in the nordic countries*, *Employee Relations*, vol. 26, iss. 2.
- García-Bernal J., Gargallo-Castel A., Marzo-Navarro M., Rivera-Torres P., 2005, *Job satisfaction: empirical evidence of gender differences*, *Women in Management Review*, vol. 20, iss. 4.
- Gros U., 2003, *Zachowania organizacyjne w teorii i praktyce zarządzania*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Juchnowicz M., 2012, *Satysfakcja z pracy w sektorze usług w realiach polskiej gospodarki*, [w:] Juchnowicz M. (red.), *Edukacja ekonomistów i menedżerów, Problemy, Innowacje, Projekty*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Juchnowicz M., 2014, *Satysfakcja zawodowa pracowników. Kreator kapitału ludzkiego*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Kline J.B., Boyd J.E., 1991, *Organizational structure, context, and climate: their relationships to job satisfaction at three managerial level*, *Journal of General Psychology*, vol. 118, no. 4.
- Luchak A.A., Gellatly I.R., 2002, *How pension accrual affects job satisfaction*, *Journal of Labor Research*, vol. 23.
- Mazurek-Kucharska B., 2012, *Wybrane problemy pomiaru satysfakcji*, [w:] Juchnowicz M. (red.), *Edukacja ekonomistów i menedżerów, Problemy, Innowacje, Projekty*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Oshagbemi T., 2003, *Personal correlates of job satisfaction: empirical evidence from UK universities*, *International Journal of Social Economics*, vol. 30, iss. 12.
- Pearson D.A., Seiler R.E., 1983, *Environmental satisfiers in academe*, *Higher Education*, vol. 12.
- Porter L.W., Lawler E.E., Hackman J.R., 1975, *Behaviour in Organisations*, McGraw-Hill, New York.
- Renaud S., 2002, *Rethinking the union membership/job satisfaction relationship*, *International Journal of Manpower*, vol. 23.
- Rodriguez-Pose A., Vilalta-Bufi M., 2005, *Education, migration, and job satisfaction*, *Journal of Economic Geography*, vol. 5.
- Rogozińska-Pawelczyk A., 2012, *Wpływ płci na poziom satysfakcji z pracy nauczycieli łódzkich szkół podstawowych*, [w:] Juchnowicz M. (red.), *Edukacja ekonomistów i menedżerów, Problemy, Innowacje, Projekty*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
- Santhapparaj A.S., Alam S.S., 2005, *Job satisfaction among academic staff in private universities in Malaysia*, *Journal of Social Sciences*, vol. 1, no. 2.
- Savery L.K., 1996, *The congruence between the importance of job satisfaction and the perceived level of achievement*, *Journal of Management Development*, vol. 15, iss. 6.
- Schultz S.E., 2002, *Satysfakcja z pracy a zachowania pracowników. Psychologia a wyzwania dzisiejszej pracy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Sekula Z., 2012, *Prestiż zawodu*, *Personel i Zarządzanie*, nr 5.
- Sousa-Poza A., Sousa-Poza A.A., 2003, *Gender differences in job satisfaction in Great Britain, 1991-2000: permanent or transitory*, *Applied Economic Letters*, vol. 10.
- Testa M.R., 1999, *Satisfaction with organizational vision, job satisfaction and service efforts: an empirical investigation*, *Leadership & Organization Development Journal*, vol. 20, no. 3.
- Vila L., Garcia-Mora B., 2005, *Education and the determinants of job satisfaction*, *Education Economics*, vol. 13.
- Zeffane R., 1994, *Computer usage and job satisfaction: an empirical exploration*, *Information Management & Computer Security*, vol. 2, iss. 2.

MEASUREMENT SENSE OF JOB SATISFACTION. THE RESULTS OF THE PILOT STUDY

Summary: The purpose of this article is an attempt to verify the model adopted by the author of the concept of quantization sense of satisfaction. The specific objective of presented in a paper was to verify the quantitative index reflecting the contractual level of satisfaction, and thus evaluation of measurement adopted reference scale evaluation (assessment scatter level). The second, methodical aim of described study according to the pilot was to verify the results obtained in the context of each attribute in the configuration. Analysis of the variables in this regard is to diagnose the validity of the adopted generate a sense of job satisfaction factors. The aim of the pilot is therefore an attempt to assess the relationship between the factors that determine the right level of feeling of satisfaction (attributes objective), and situational variables (data from the specifications), which may be of subjective attributes.

Keywords: satisfaction, measurement of human capital, attributes satisfaction, surveys.